

Waardig Werk en Economische Groei

Theory of Change voor Private Sector Ontwikkeling

Oktober 2022

Inhoudsopgave

1. Introductie	2
2. Waarom een focus op private sector ontwikkeling?	2
3. Context en trends.....	3
4. Missie en visie	5
5. Strategie.....	5
6. Resultaten	9
7. Risico's en mitigatie	15
8. Definities, werkwijze en uitgangspunten	16

1. Introductie

Deze Theory of Change (ToC) is gericht op private sector ontwikkeling en beschrijft de ontwikkelingsuitdagingen op dit werkteerrein, de context waarbinnen wordt gewerkt, de middellange en langetermijn veranderingen die leiden tot gewenste doelen en impact, en de Nederlandse inzet daarbij, gebaseerd op bewijs, kennis en ervaring. Het maakt inzichtelijk van welke aannames en randvoorwaarden we uitgaan, en welke risico's het bereiken van doelen en impact kunnen verhinderen. In deze ToC verwijzen we ook naar strategieën die we hebben ontwikkeld voor samenwerking met de private sector (PSE) en voor belastingen, omdat deze nauw samenhangen met private sector ontwikkeling.

We hanteren als looptijd van deze ToC 2030, het jaar waarin de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) moeten worden gehaald. Door veranderende inzichten en ontwikkelingen zal onze inzet van tijd tot tijd mogelijk moeten worden herzien. We doen dit op basis van monitoren, evalueren en leren (MEL) en zorgen er als lerende directie voor dat onze strategie toekomstbestendig is om zo de door ons beoogde impact te bereiken. Verder gebruiken we de ToC als uitgangspunt voor portfoliomanagement en externe communicatie.

Tot slot: dit document is tot stand gekomen op basis van studies en onderzoek, inbreng van externe kennis- en uitvoeringspartners en interne discussies¹.

2. Waarom een focus op private sector ontwikkeling?

Onderzoeken van onder meer de OESO en de Wereldbank² wijzen uit dat we de SDG's en de klimaatdoelen niet kunnen bereiken zonder de ontwikkeling van, en samenwerking met de private sector, meer in het bijzonder het Micro-, Midden- en Kleinbedrijf (MKB)³. Het MKB is wereldwijd de motor voor economische ontwikkeling en zorgt voor structurele banen en inkomsten, ook voor de armsten. Met belastingafdracht worden publieke goederen gefinancierd. Met hun markt-, en innovatiekracht zijn MKB's belangrijke partners voor het realiseren van economische groei. Indien gericht op markten, sectoren en regio's waarin veel armen leven en actief zijn, draagt het MKB direct bij aan het verminderen van armoede en ongelijkheid (*pro-poor growth*). Het werken aan transities naar waardig en veilig werk en ecologische duurzaamheid zijn hierbij belangrijk, ook voor aansluiting op de Europese markt. Arbeidsparticipatie van vrouwen en jongeren is essentieel. Dit levert namelijk aantoonbaar een bijdrage aan de verbetering van bedrijvigheid en daarmee versnelling van economische groei.⁴ Een goed ondernemings- handels- en financieringsklimaat, toegang tot passende financiële dienstverlening, spreiding van economische macht, effectieve belastinginning en een goed functionerende arbeidsmarkt en rechtstelsel zijn belangrijke randvoorwaarden voor bedrijven om te kunnen floreren.

¹ Vragen over dit proces? Mail naar dde@minbuza.nl

² [World Bank: The 2030 Sustainable Development Agenda and the World Bank Group](#); [OECD: Promoting Pro-Poor Growth](#)

³ Hieronder verstaan we micro-, kleine en middelgrote bedrijven in de formele en de informele sector (in het Engels: SMEs). Zie bijvoorbeeld [de definitie van de EU](#).

⁴ [UN: The centrality of employment to poverty eradication](#)

3. Context en trends

Extreme armoede en ongelijkheid stijgt sinds kort weer, voor het eerst in decennia

De laatste decennia verbeterden de levensomstandigheden van een groot deel van de wereldbevolking sterk. Extreme armoede daalde spectaculair van 1.850 miljoen mensen in 1990 naar minder dan 700 miljoen in 2018, en komt nu vooral nog voor in de armste landen en landen die te maken hebben met conflict en politieke instabiliteit. In 2020 krompen ten gevolge van de coronacrisis economieën ongekend sterk en werden fundamentele ongelijkheden en systeemfouten in economieën blootgelegd. De mondiale vraag naar bepaalde goederen viel tijdelijk weg en bevoorradingsketens werden ernstig verstoord. De dienstensector, waaronder het voor Afrika belangrijke toerisme, zakte bijna geheel in elkaar. Het MKB kreeg harde klappen.

De ongelijkheid tussen en binnen ontwikkelingslanden is nog steeds groot en neemt weer toe. Dit wordt vooral gevoeld door werkzoekenden en mensen die werken in slechte of hoogst onzekere omstandigheden, met name in de informele sector. Miljoenen kinderen worden gedwongen tot arbeid en dat aantal is de laatste jaren zorgwekkend toegenomen⁵, met als grondoorzaken gebrek aan leefbare lonen en inkomens voor de ouders en verzorgers en gebrek aan onderwijs.

Volgens recente schattingen van de Wereldbank⁶ is ten gevolge van de coronacrisis en de crisis in Oekraïne sprake van een terugval in ontwikkeling van mogelijk 10 jaar en zal de dalende trend van extreme armoede en ongelijkheid niet doorzetten maar licht stijgen. Deze stijging komt bovenop de negatieve armoede-effecten van klimaatverandering en conflict waar veel ontwikkelingslanden al mee te kampen hebben. Het zal vooral voor (fragiele) armste landen en arme landen met een grote informele sector lang duren en grote inspanning vergen om van deze terugval in ontwikkeling te herstellen⁷. Hiermee zullen de SDG's en de klimaatdoelen bij lange na niet worden gehaald. Het moet dus anders.

Een sterk MKB is van belang om het tij van toenemende armoede en ongelijkheid te keren

Het MKB, inclusief de informele sector, boeren en micro-bedrijven, is belangrijk voor het tegengaan van armoede en ongelijkheid omdat het zorgt voor de meeste banen en inkomen en bovendien ook de transitie naar betere banen kan leiden. In veel ontwikkelingslanden zijn de randvoorwaarden hiervoor echter onderontwikkeld. De toegang tot arbeid (laat staan eerlijke, veilige en goed betaalde arbeid), financiële dienstverlening, natuurlijke hulpbronnen, kennis en (beroeps-)onderwijs is beperkt en ongelijk. De productiviteit en het concurrentievermogen van bedrijfsleven blijft daarmee achter. Zwak bestuur, corruptie, een slecht ondernemingsklimaat en (politieke) instabiliteit zijn belemmeringen voor groei en (buitenlandse) investeringen. Daarnaast ontbreekt het in veel ontwikkelingslanden aan een goede fysieke en digitale infrastructuur, waardoor het lastig of onmogelijk is om (kosten)efficiënt te produceren en producten en/of diensten naar de (lokale) markt te brengen. Achterblijvende vraag naar duurzame productie en handel zorgt voor een voortdurend negatief effect op mens en milieu. Een sterk MKB kan leiden tot ondernemerschap waarbij fatsoenlijke banen de norm zijn, mensenrechten gerespecteerd worden, leefbare lonen en inkomens verdiend worden en excessen zoals kinderarbeid en gedwongen arbeid verdwijnen. Het ontbreken van duurzame productie ondermijnt een goede aansluiting voor ondernemers op internationale markten. Handelsbelemmeringen staan ondernemerschap in de weg. Ondernemers kunnen bovendien vaak geen lening krijgen omdat businessplannen commercieel niet interessant zijn of te risicovol voor lokale banken. Bankieren waren al hoofdzakelijk gericht op de financiering van overheden; de toenemende schuldenproblematiek heeft dat nog versterkt. Wanneer financiering wel

⁵ [ILO & UNICEF: Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward](#)

⁶ [World Bank: Poverty and Shared Prosperity 2022: Correcting Course](#)

⁷ [World Bank: The Long Shadow of Informality: Challenges and Policies](#)

beschikbaar is voor het MKB, zijn de hoge rentes vaak niet of nauwelijks op te brengen.

Inclusie van vrouwen en jongeren leidt tot betere bedrijfsresultaten

De economische positie van vrouwen verdient aandacht: zij zijn in de praktijk slechter af als werknemer of ondernemer, terwijl onderzoek uitwijst dat een betere balans van mannen en vrouwen, op alle hiërarchische niveaus, leidt tot meer groei, innovatie en stabiliteit binnen bedrijven.⁸ Bovendien vloeit 90% van het inkomen dat vrouwen verdienen weer terug naar het gezin. Van de totale bevolking van Afrika, is 35% tussen de 15 en 35 jaar oud. Hoewel jongeren⁹ essentieel zijn om de economische ontwikkeling van het enorme continent te stimuleren, heeft een groot deel van de jongeren geen stabiele economische kansen.

Digitalisering: kans of nieuwe belemmering?

De laatste jaren valt op dat de dienstensector sneller groeit dan de andere productieve sectoren. Hiermee is de dienstensector na landbouw de belangrijkste banenmotor geworden in ontwikkelingslanden, met name in groeiende stedelijke gebieden waar naar verwachting het aantal armen nog verder zal toenemen¹⁰. Digitalisering speelt bij de groei van de dienstensector, waaronder de financiële dienstverlening, een belangrijke rol. Het MKB in ontwikkelingslanden weet meer en meer te profiteren van de kansen die digitalisering en de toegang tot informatie biedt. Met name vrouwen en jongeren laten zien dat zij dankzij digitalisering achterstand in werk en inkomen kunnen inlopen.¹¹ Digitalisering kan handelsbarrières helpen beslechten en bijdragen aan transparantie in de waardeketens, zodat misstanden sneller getraceerd worden. De vraag is echter of ontwikkelingen op dit terrein snel genoeg gaan. Zorgen over de digitale kloof tussen geavanceerde economieën en ontwikkelingslanden nemen toe, omdat ontwikkelingslanden vaak nog te weinig profiteren van de kansen die digitalisering biedt en relatief kwetsbaar zijn voor misbruik van data.

Urgentie om te verduurzamen

Ondanks het feit dat de toegenomen internationalisering van waardeketens heeft geleid tot economische groei, is sinds de jaren '90 ook de ongelijkheid tussen *'the west and the rest'* gegroeid. Businessmodellen die gebaseerd zijn op goedkope productie in ontwikkelingslanden wentelen productiekosten af op mens en milieu. Adequate lokale, nationale en internationale wet- en regelgeving kan dit tegengaan en Nederlandse (en internationale) bedrijven kunnen hun bedrijfsvoering aanpassen naar meer duurzame vormen van productie.

Daarnaast raken klimaatverandering, milieu- en natuurdegradatie ontwikkelingslanden en daarbinnen de allerarmsten bovengemiddeld hard. Zij zijn zeer afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen en hebben beperkte toegang tot middelen om deze negatieve effecten te mitigeren. Met name in de landbouw is dit merkbaar en in sommige gevallen desastreus. Tegelijkertijd ontstaan er hierdoor kansen voor het MKB in ontwikkelingslanden, waaronder kostenbesparing door minder water- en energiegebruik en nieuwe businessmodellen door het toepassen van circulaire principes. Toegang tot klimaatfinanciering maakt klimaatadaptatie mogelijk, ook voor kleinschalige boerenbedrijven. Verduurzaming kan ook plaatsvinden in de keten. Een betere aansluiting tussen mondiale, regionale en lokale waardeketens kan leiden tot klimaatadaptieve oplossingen, waarbij producten duurzamer en efficiënter geproduceerd en verhandeld worden en CO₂-reductie plaatsvindt.

⁸ McKinsey: [How advancing women's equality can add \\$12 trillion to global growth](#)

⁹ ILO: [Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and the future of jobs](#); IFC jobs study: [Assessing private sector contributions to job creation and poverty reduction](#)

¹⁰ World Bank: [The new poor are different: who they are and why it matters](#)

¹¹ World Bank: [World Development Report 2021: Data for better lives](#); UNCTAD: [Technology and Innovation Report 2021](#)

Studies laten ondertussen zien dat duurzaamheidstransities zoals circulariteit en hernieuwbare energie zowel kansrijk als risicovol kunnen zijn voor werkgelegenheid en arbeidsomstandigheden in lage- en middeninkomenslanden^{12 13 14}. Deze landen staan vaak nog aan het begin van de transitie en de mogelijke gevolgen zijn nog beperkt onderzocht. Het is essentieel voor een inclusieve en rechtvaardige duurzaamheidstransitie om de mogelijke neveneffecten in kaart te brengen.

4. Missie en visie

Missie: We werken aan een sterk MKB in ontwikkelingslanden. We maximaliseren ontwikkelingsimpact door te werken met de private sector als hefboom voor verandering.

Visie: We versnellen de transitie naar aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei in ontwikkelingslanden, met waardig werk dat loont voor iedereen, in het bijzonder voor vrouwen en jongeren (SDG8).

5. Strategie

Gezien de bescheiden middelen die ons ter beschikking staan en de urgentie die we hebben (2030 is om de hoek), **versmallen en verdiepen** we onze inzet. Onze focus manifesteert zich in het waarom (doel: minder armoede en ongelijkheid), het wat (resultaten: sterker MKB dat zorgt voor werk en duurzame economische ontwikkeling) en het hoe (de strategie).

Voor **het doel** betekent dit dat we nog meer gaan concentreren op landen en sectoren met een groot potentieel voor directe of indirecte armoedevermindering. Onze interventies zijn nadrukkelijk gericht op werkgelegenheid en inkomensgroei onder jongeren en vrouwen. Hiermee beogen we ook ongelijkheid tussen landen en ongelijkheid tussen onze doelgroepen en andere bevolkingsgroepen terug te dringen. Daartoe reduceren we het aantal landen waar we actief zijn om het MKB en het ondernemingsklimaat te versterken. En sluiten we nadrukkelijk aan bij de vraag van ontwikkelingslanden en de lokale context.

Wat betreft **resultaten** moet onze focus op het MKB bijdragen aan samenhang in onze inzet. Het betekent ook dat we niet inzetten op het versterken van het grote bedrijfsleven in ontwikkelingslanden, tenzij als partner om de vraag naar producten en diensten van het MKB te vergroten en te verduurzamen. De implicatie is verder dat we huishoudens en individuele werknemers niet direct adresseren maar via (verbetering van en druk op) hun werkgevers (bijvoorbeeld via vakbonden), vanuit ons bredere handelingsvermogen ten aanzien van de MKB-sector.

Onze focus in **strategie** komt in de eerste plaats tot uitdrukking door de nadruk op het verbeteren van de voorwaarden voor het MKB om te ondernemen. Dit doen we door geld, beïnvloeding en partnergerichte samenwerking als hefboom voor **systeemverandering** in te zetten vanuit de relatieve meerwaarde die we hebben als Nederlandse overheid. Dit doen we via drie aanpakken, vanuit drie portfolio's van samenhangende interventies, expertise en partners.

We definiëren een systeem als een dynamisch netwerk aan actoren, belangen, normen en praktijken dat een bepaalde economische uitkomst in stand houdt, waar we zelf ook onderdeel van uitmaken. Met systeemverandering bedoelen we een dusdanige verandering van de prikkels in systemen dat zij beter gaan werken voor de doelstellingen van SDG8. Op de lange termijn is het de ambitie dat alle

¹² [European Commission: Circular economy in the Africa-EU cooperation](#)

¹³ [Irena: Renewable energy and Jobs: Annual review 2022](#)

¹⁴ [Include: Green Jobs for Young People in Africa: Work in Progress](#)

op private sector ontwikkeling gerichte activiteiten samen bijdragen aan systeemverandering. Dat betekent niet dat alle activiteiten opzichzelfstaand systeemverandering als doelstelling hoeven te hebben. Het gaat erom dat de drie portfolio's aan activiteiten, bestaande uit individuele activiteiten en de wisselwerking daartussen, als geheel strategisch bijdragen aan de beoogde systeemverandering. We beseffen dat dit verschillende vormen kan hebben (variërend van markttransformatie, inzet op systeeminnovatie, tot systematisch werken aan verbetering van systemen). We werken op basis van analyse waar het veranderpotentieel zit, waar nodig samen met partners en werken hierin niet alleen. We willen onze risico's spreiden en moeten nog beter leren van hoe dit werkt.

De drie strategische aanpakken/portfolio's zijn onderscheidend in de systemen die we willen versterken.

Portfolio 1: Versterking ondernemingsklimaat

In portfolio 1 richten we ons op systeemverandering in specifieke landen. Om fragmentatie van onze inzet tegen te gaan en onze slagkracht te vergroten reduceren we de landenlijst van 70 naar 40¹⁵. Op basis van de meerjarige landenstrategieën bepalen we, samen met onze partners, welke voorwaardenscheppende omgeving voor het zakendoen we in de 40 landen kunnen verbeteren, zodat het MKB zich verder kan ontwikkelen en duurzaam kan groeien. We zetten in op sectoren waar de impact op armoede en ongelijkheid het grootst is en Nederland het meest kan bieden (denk aan landbouw). Nadere keuzes worden gemaakt op basis van de lokale vraag en analyse van waar de impact het grootst is en wat onze meerwaarde is. Ons aanbod van thema's, programma's en partners wordt hier vervolgens op toegespitst.

Afhankelijk van de lokale behoefte werken we in de landen bijvoorbeeld samen met boerenorganisaties, werkgeversorganisaties, vakbonden, en Kamers van Koophandel. We steunen deze belangenorganisaties om bestaande banen te verbeteren richting fatsoenlijke banen. Dat doen we door 'peer-to-peer' samenwerking: Nederlandse belangenorganisaties delen hun expertise met hun 'counterparts' in lage- en middeninkomenslanden. Lokale vakbonden, werkgeversorganisaties en boerencoöperaties worden versterkt, zodat ze beter in staat zijn de belangen van hun achterban effectief te behartigen en hen betere dienstverlening te bieden. Hiermee versterken we de dienstverlenende rol van deze organisaties richting hun leden en de 'voice' en lobbykracht van het MKB in de dialoog met overheden. Nederland wordt vaak genoemd om zijn polderdialoog en daar maken we gebruik van. We combineren beleidsbeïnvloeding en gedelegeerde financiële middelen.

We vullen dit aan met een aantal activiteiten die vanwege de specifieke expertise en netwerken beter centraal kunnen worden gefinancierd. Denk aan infrastructuurvoorzieningen, waarbij Nederland specifieke expertise heeft als het gaat om projectontwikkeling en institutionele inbedding. Denk aan verbeterde toegang tot financiële dienstverlening en denk aan samenwerking met internationaal opererend (Nederlands) bedrijfsleven om vanuit sectorale afspraken te werken aan verduurzaming van productie en handel. We werken enkel aan verbeterd beleid en regelgeving via de sociale dialoog en door inzet van experts op onderwerpen waar de Nederlandse meerwaarde wordt gevraagd (zoals landbouw, water en circulaire economie).

In de samenwerking met financiële instellingen zorgen we voor financiële inclusie van vrouwen en jongeren en met beroepsonderwijs voor een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, opnieuw met name gericht op vrouwen en jongeren. Dit laatste doen we door de wisselwerking tussen opleiding en bedrijfsleven te bevorderen, door de ontwikkeling te stimuleren van curricula toegespitst op bedrijfsleven en door te zorgen voor leer-/werkplaatsen en waar nodig begeleiding van jongeren naar een bestendige baan. Op de middellange termijn zullen we

¹⁵ Zie landenlijst achterin [BHOS-nota 'Doen waar Nederland goed in is'](#)

succesvolle vrouwelijke en jongere ondernemers ondersteunen om als rolmodel anderen te inspireren. Tot slot overwegen we de fondsen die we investeren in lokaal MKB meer op de focuslanden toe te spitsen. We doen dit wanneer dit relevant is als katalysator om in deze landen financiële diensten toegankelijker te maken voor arme groepen. Omwille van revolveerbaarheid blijft een bredere groep landen ook mogelijk.

De aanbeveling van de IOB Beleidsdoorlichting BHOS artikel 1 “Gedeelde belangen wederzijds profijt” om schaal en massa te creëren wordt ter harte genomen. Dit gebeurt in de 14 combilanden door één of twee zogenoemde combitracks te identificeren als focus voor de gecombineerde inzet op handel, investeringen en private sector ontwikkeling. Om systeemverbeteringen te realiseren in landen, werken we aan een gecombineerde inzet op het verbeteren van ecosystemen en het versterken van het MKB. We doen dit door een brede programmatische aanpak voor duurzame economische ontwikkeling (PADEO) te testen in 5 landen: Ghana, Tunesië, Oeganda, Soedan en Kenia. Onze aanpak baseren we op een intensieve (beleids-)dialoog en in nauwe samenwerking met de posten, de RVO, uitvoeringsorganisaties, lokale partijen en kennisinstellingen op opgedane kennis over wat wel en niet werkt en we werken iteratief om ervoor te zorgen dat we de lessen die we gaandeweg leren meenemen in een verdere kwaliteitsverbetering van onze aanpak¹⁶. Voor het slagen van deze aanpak is het van groot belang dat onze programma's in voldoende mate bijdragen aan de beoogde systeemverandering. Hierop zullen we actief monitoren en sturen. Vanaf 2022 wordt deze aanpak naar steeds meer landen uitgerold, waarbij aansluiting wordt gezocht bij de uitrol van het nieuwe programma voor beroeps- en hoger onderwijs en de *food systems* benadering. Ook dit draagt bij aan de creatie van schaal en massa.

Portfolio 2: Handel voor ontwikkeling

Door internationaal te werken aan de verbetering van markt- en handelssystemen zorgen we ervoor dat economische activiteiten over de grenzen heen gemakkelijker kunnen plaatsvinden. Ook stimuleren we verduurzaming van productie en handel, via economische en sociale hervormingen (markttransformaties) in ontwikkelingslanden. Voor het verbeteren van handelsvoorwaarden en het verduurzamen van productie en handel is een combinatie van beleidsbeïnvloeding nodig in Brussel, Geneve, Washington en bij de Afrikaanse Unie, maar ook bij bedrijven en aan de vraagkant, met een financiële inzet gericht op innovatie, technische assistentie en kapitaal.

Nederland is een handelsland en heeft een grote rol in waardeketens als cacao, palmolie en textiel. Dat brengt verantwoordelijkheid met zich mee en geeft ook meteen focus: we werken aan systeemverandering in de handel waar Nederland in 'gezien wordt'. Dat geldt voor specifieke ketens, maar ook voor de logistiek, waaronder havens, die we via onze inzet helpen verbeteren. We maken gebruik van de Nederlandse meerwaarde via onze inzet op verschillende systemische factoren, zoals een verbeterde internationale vraag naar duurzame producten in waardeketens en het verduurzamen van productie. Ook werken we aan systemische beleidsdoelen via publiek-private samenwerking en beleidscoherentie bij internationale handelsafspraken en (Europese) wetgeving ten aanzien van Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Een belangrijke les van de coronacrisis is dat we de juiste prikkels ontwikkelen om de weerbaarheid van het MKB te vergroten, om zo te voorkomen dat producenten en werknemers in ontwikkelingslanden bij vraaguitval hun werk en inkomen kwijt zijn. Diversificatie van productie, regionalisering van handel, het MKB in staat stellen om te exporteren naar en te concurreren met Europa, het faciliteren van handel en verlagen van handelskosten, digitale handel, het versterken van investeringskracht en betere afspraken met afnemers zijn handelingsperspectieven waar we op

¹⁶ [Srivastava and Hopwood: A Practical Iterative Framework for Qualitative Data Analysis](#)

inzetten. We gaan nog na of we ook meerwaarde hebben bij het versterken van het internationale handelsfinancieringsklimaat.

Bepaalde activiteiten gericht op private sector ontwikkeling vinden in landen plaats om via een demonstratie-effect internationale of regionale handelssystemen te verbeteren. Denk aan activiteiten in Ghana of Ivoorkust die nodig zijn om de cacao keten structureel te verduurzamen. Of aan *pilots* in twee landen om internationale standaarden voor digitale handel te ontwikkelen. We sluiten daarbij aan bij de aspiraties van de landen zelf en bij de landenprogramma's waar we op nationaal niveau aan werken. Bovendien biedt de *Team Europe* benadering van de Europese Unie de kans om de meerwaarde van Nederland, bijvoorbeeld op het terrein van publiek-private samenwerking en onze innovatieve benaderingen als het gaat om landbouwversterking, verder op te schalen voor een grotere lokale impact.

Portfolio 3: Financiële sectorontwikkeling

Nederland wordt internationaal gezien als een significante en innovatieve speler in de financiële sector, met de Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) als een toonaangevende ontwikkelingsfinancieringsinstelling en heeft daarmee invloed en meerwaarde. Dit geldt eens te meer wanneer onze eigen financiële sector zijn inzet naar duurzame financiering nog verder versterkt, zoals nu lijkt te gebeuren onder leiding van onder meer de Nederlandse Bank en een aantal groene beleggers.

Nederland zet in op het duurzamer en inclusiever maken van de financiële sector in ontwikkelingslanden, bijvoorbeeld door fintech innovaties, door ontwikkeling van op vrouwelijke ondernemers gerichte financiële diensten en door het ontwikkelen en toepassen van goed Environmental, Social & Governance (ESG)-beleid.

Dat doen we enerzijds rechtstreeks, via programma's voor het verstrekken van passende financiële producten en diensten aan het MKB in ontwikkelingslanden. In deze programma's ligt de nadruk op de doelgroep van vrouwelijke en jonge ondernemers en op ondernemers die zelf arbeidsplaatsen, producten en diensten ontwikkelen voor achtergestelde groepen.

Anderzijds doen we dit via actieve beleidsbeïnvloeding en technische assistentie gericht op een inclusieve en duurzame internationale financiële sector. Daarbij kan worden gedacht aan nationale wet- en regelgeving of aan nieuwe vormen van financiële dienstverlening waarvoor de kaders in Basel worden bepaald, of aan spelregels voor additionaliteit van *blended finance* tussen de Internationale financieringsinstituten en ontwikkelingsfinancieringsinstellingen, waarvoor het beleid wordt bepaald in Brussel, Washington en New York.

Deze zaken versterken elkaar. Daarbij gaan we uit van de Nederlandse meerwaarde, die zich manifesteert in een sterke fintech sector en een goede internationale reputatie: we staan erom bekend dat we investeren in hoog-risico landen en sectoren, met risicokapitaal en flexibel zijn om te innoveren en te leren. We zetten in op demonstratie van haalbare businesscases daar waar de markt nog niet wil gaan vanwege ongunstige kosten/baten en hoge (gepercipieerde) risico's. Dit doen we in nauwe samenwerking met Europese en andere multi- en bilaterale financiële instellingen, om aan te tonen dat er kansen liggen voor de private sector om zelfstandig of met overheden passende financiële diensten te ontwikkelen. Met die inzet realiseren we kantelpunten van commerciële levensvatbaarheid, waardoor internationaal meer robuuste financiële instellingen en duurzame en inclusieve financiële sectoren/ecosystemen ontstaan. Sectoren die het lokale MKB goed bedienen met passende financiële producten en diensten en die minder kwetsbaar zijn voor kapitaalvlucht in situaties van crisis.

Werkwijze

Binnen de drie portfolio's hanteren we een vergelijkbare werkwijze. We werken aan - en worden gekend om - systeeminnovatie en opschaling met partners die bewezen effectief zijn. We erkennen dat innoveren hoog-risico / hoog-impact betekent. We combineren geduld met risicobereidheid. We werken iteratief, door telkens te leren, opnieuw te analyseren en waar nodig onze verwachte resultaten en interventiestrategie bij te stellen. Hierbij zijn onze kennispartners belangrijk. Als iets niet werkt, stoppen we ermee en doen we een verantwoorde exit. Bij succes bouwen we, *evidence-based* met het vermogen om te blijven leren, voort op deze resultaten, bijvoorbeeld door opschaling te initiëren middels financiële samenwerking met internationale financieringsinstellingen of door hiervoor de goede handelsvoorwaarden te helpen creëren.

We werken waar mogelijk met bedrijven (Nederlands, internationaal, lokaal) samen waarbij we gebruik maken van hun marktkracht (vooral grote bedrijven) en innovatievermogen (met name ook kleinere bedrijven, inclusief sociale ondernemingen). Zij vormen een hefboom voor het bereiken van onze doelen. Dit doen we in (pre-competitieve) publiek-private samenwerking, door *calls for proposals* en door kennisuitwisseling.

De grenzen van de planeet zijn ook onze grenzen. *Do no harm* is daarom een fundamenteel uitgangspunt. Klimaat- en milieurisico's worden adequaat gemitigeerd in samenhang met sociale risico's. We zetten ons instrumentarium zoveel mogelijk in voor positieve bijdragen aan klimaatadaptatie en klimaatmitigatie (*Do good*). We benutten maximaal de kansen van klimaatneutrale en circulaire oplossingen voor SDG 8 en dragen via deze weg bij aan duurzame economische ontwikkeling en een eerlijkere en inclusievere klimaattransitie.

We hanteren de principes van *Youth at Heart*. We gaan leren hoe jongeren in ontwikkelingslanden betekenisvol kunnen participeren in ons werk omdat we alleen zo duurzame, toekomstgerichte resultaten kunnen behalen.

We realiseren ons dat ons werk voortbouwt op gebaande paden. Dat is logisch, want hier ligt onze meerwaarde en hier hebben we veel in geïnvesteerd. Tegelijkertijd lopen we hiermee het risico onvoldoende in te zetten op systeemverandering; we zijn immers zelf onderdeel van het systeem. Daarom willen we bijdragen aan de economie van de toekomst. In onze ontwikkelagenda leggen we de nadruk op economische vernieuwing en onze rol daarin, inclusief thema's als *Future of Work*, circulariteit en digitalisering. Deze thema's zullen een centrale rol krijgen in onze kennis- en leeragenda en zullen hun weg vinden in lopende en nieuwe partnerschappen en activiteiten, financieel en anderszins.

6. Resultaten

De impact die we willen bereiken is structureel minder armoede en ongelijkheid vooral onder vrouwen en jongeren, door versterking van het MKB. Om dit te bewerkstelligen werken we toe naar twee langetermijndoelen:

1. Beter voorwaardenscheppende omgeving voor private sector ontwikkeling zorgt voor een sterk MKB (SDG 8.4; 8.5; 8.10; 8A);
2. Een sterk MKB zorgt voor meer en beter werk en duurzame economische ontwikkeling (SDG 8.2; 8.3; 8.5; 8.7; 8.8).

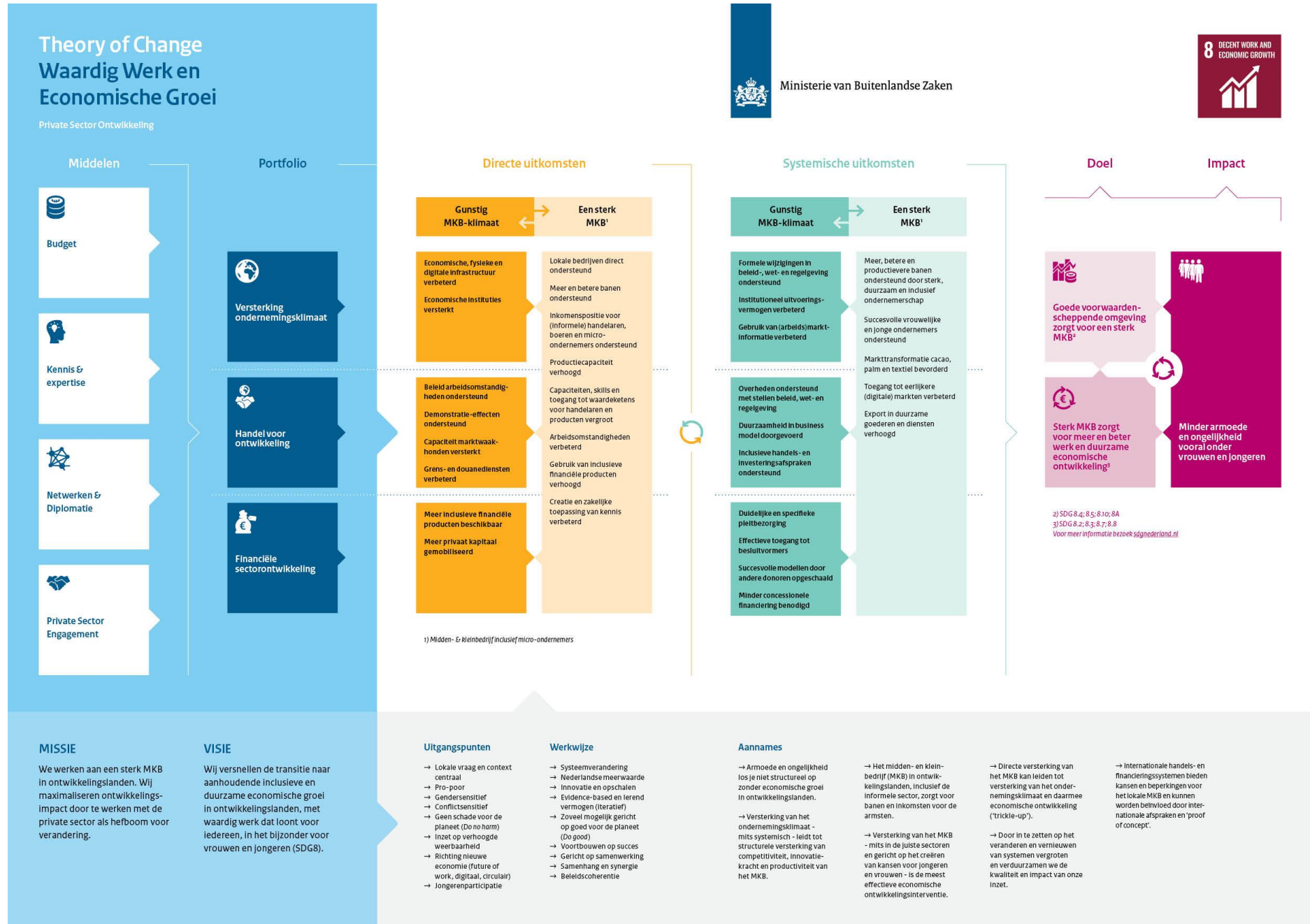
Deze doelen versterken elkaar: zonder goede voorwaardenscheppende omgeving kan het MKB niet effectief bijdragen aan de beoogde ontwikkelingsdoelstellingen. En zonder een sterk en mondig MKB, ontbreekt de motor voor een gezonde en inclusieve economie.

We dragen met elk van de drie portfolio's bij aan beide langetermijndoelen. Voor zowel een sterker MKB als voor een betere voorwaardenscheppende omgeving geldt dat we resultaten behalen die **direct** bijdragen aan onze doelstellingen. Dit zijn onze 'immediate outcomes': resultaten die we samen met uitvoerende partners op de korte termijn behalen, en binnen onze sfeer van invloed.

Daarnaast dragen we bij aan een sterker MKB en aan een betere voorwaardenscheppende omgeving door in te zetten op **stelselverandering**. Dit zijn onze 'systemic outcomes'; resultaten die vaak langer duren om te behalen, die complexer zijn en waar veel meer samenwerking op nodig is met andere donoren, multilaterale organisaties, met overheden, uitvoerende partners, enz.

Directe en systemische outcomes dragen samen en *tegelijktijd* bij aan onze twee langetermijndoelen. Systemische resultaten liggen niet in het verlengde van directe resultaten. Het zijn **twee sporen** waarop we werken naar onze langetermijndoelen, met beiden hun eigen werkwijze. Door simultaan te werken aan het behalen van directe en systemische resultaten, die bijdragen aan een sterkere voorwaardenscheppende omgeving en een sterk MKB, maximaliseren wij onze impact.

In drie schema's geven we aan welke directe en systemische outcome resultaten we behalen binnen de drie portfolio's en hoe deze bijdragen aan een sterker MKB en aan een betere voorwaardenscheppende omgeving (gunstig MKB-klimaat). De relatie tussen de resultaten in de schema's en ons resultatenmeetkader is weergegeven in de voetnoten.

MISSIE

We werken aan een sterk MKB in ontwikkelingslanden. Wij maximaliseren ontwikkelings-impact door te werken met de private sector als hefboom voor verandering.

VISIE

Wij versnellen de transitie naar aanhoudende inclusieve en duurzame economische groei in ontwikkelingslanden, met waardig werk dat loont voor iedereen, in het bijzonder voor vrouwen en jongeren (SDG8).

Uitgangspunten

- Lokale vraag en context centraal
- Pro-poor
- Gendersensitief
- Conflictsensitief
- Geen schade voor de planeet (Do no harm)
- Inzet op verhoogde weerbaarheid
- Richting nieuwe economie (future of work, digitaal, circular)
- Jongerenparticipatie

Werkwijze

- Systeemverandering
- Nederlandse meerwaarde
- Innovatie en opschalen
- Evidence-based en lerend vermogen (iteratief)
- Zoveel mogelijk gericht op goed voor de planeet (Do good)
- Voortbouwen op succes
- Gericht op samenwerking
- Samenhang en synergie
- Beleidscoherentie

Aannames

- Armoede en ongelijkheid los je niet structureel op zonder economische groei in ontwikkelingslanden.
- Versterking van het ondernemingsklimaat - mits systemisch - leidt tot structurele versterking van competitiviteit, innovatiekracht en productiviteit van het MKB.
- Het midden- en kleinbedrijf (MKB) in ontwikkelingslanden, inclusief de informele sector, zorgt voor banen en inkomsten voor de armen.
- Versterking van het MKB - mits in de juiste sectoren en gericht op het creëren van kansen voor jongeren en vrouwen - is de meest effectieve economische ontwikkelingsinterventie.
- Directe versterking van het MKB kan leiden tot versterking van het ondernemingsklimaat en daarmee economische ontwikkeling ("trickle-up").
- Door in te zetten op het veranderen en vernieuwen van systemen vergroten en verduurzamen we de kwaliteit en impact van onze inzet.
- Internationale handels- en financieringssystemen bieden kansen en beperkingen voor het lokale MKB en kunnen worden beïnvloed door internationale afspraken en "proof of concept".

		Portfolio 1: Versterking ondernemingsklimaat	
Resultaten matrix		LANGETERMIJNDOELEN	
		Sterk MKB	Gunstig MKB-klimaat
OUTCOMES	Direct	<p>Resultaten</p> <p>1.1 Lokale bedrijven ondersteund met bedrijfsplannen¹⁷, bedrijfsontwikkeling¹⁸, omzetgroei¹⁹, meer en betere toegang tot waardeketens²⁰, en betere export volumes²¹ behaald.</p> <p>1.2 Meer en betere²² banen²³ in de formele en informele sector ondersteund, betere inkomenspositie²⁴ voor informele handelaren, boeren en micro-ondernemers behaald, met name voor jongeren en vrouwen.</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Directe versterking van het MKB kan leiden tot versterking van het ondernemingsklimaat en daarmee economische ontwikkeling ('trickle-up'). Een focus op jongeren en vrouwen zorgt voor ongelijkvermindering. 	<p>Resultaten</p> <p>1.3 Economische, fysieke en digitale infrastructurele verbeteringen²⁵ behaald</p> <p>1.4 Economische instituties (zoals vakbonden, coöperaties, etc.) versterkt in hun capaciteit²⁶ en lidmaatschap²⁷</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Beter (toegang tot) infrastructuur zorgt voor structurele verbeteringen van de voorwaardenscheppende omgeving voor succesvol ondernemerschap en meer en beter werk. Goed functionerende belangen (vertegenwoordigings) organisaties dragen bij aan economische groei, inclusiviteit, verminderen van armoede, en rechtvaardiger sociaal beleid. Betrokkenheid, kennis en kunde van het (Nederlandse) bedrijfsleven, draagt bij aan het ontwikkelen van de voorwaardenscheppende omgeving voor een sterker MKB in focuslanden.
	Systemisch	<p>Resultaten (SDG 8.1, 8.2, 8.3, 8.5, 8.6)</p> <p>1.8 Bijdragen aan steeds grotere groep succesvolle vrouwelijke²⁸ en jongeren ondernemers</p> <p>1.9 <u>Meer, betere en productievere banen ondersteund²⁹ door sterk, duurzaam en inclusief ondernemerschap³⁰.</u></p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Het MKB in ontwikkelingslanden, inclusief de informele sector, zorgt voor banen en inkomsten voor de armsten. Versterking van het MKB - mits in de juiste sectoren en gericht op het creëren van kansen voor jongeren en vrouwen - is de meest effectieve economische ontwikkelingsinterventie. 	<p>Resultaten (SDG 8.1, 8.3, 8.8, 8B)</p> <p>1.5 Formele wijzigingen in beleid, wet en regelgeving ondersteund³¹</p> <p>1.6 Verbeterd institutioneel uitvoeringsvermogen ondersteund³²</p> <p>1.7 Verbeterd gebruik van (arbeids)marktinformatie ondersteund³³</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Versterking van het ondernemingsklimaat - mits systemisch - leidt tot structurele versterking van competitiviteit, innovatiekracht en productiviteit van het MKB.

¹⁷ Number of companies with a supported plan to invest, trade or provide services

¹⁸ Number of MSMEs that utilize business development services

¹⁹ Average compound annual revenue growth rate of directly supported MSMEs

²⁰ Number of MSMEs gaining new or improved access to a value chain

²¹ Export change from directly supported MSMEs

²² Number of people supported with improved labour conditions in accordance with international agreements

²³ Direct jobs supported (in individually supported MSMEs)

²⁴ Number of people supported to have increased incomes

²⁵ Number of end users with access to new or improved infrastructure

²⁶ Number of strengthened organisations contributing to a sustainable local business climate

²⁷ Number of members of supported organisations

²⁸ Beschrijving (kwalitatief) van bijdrage Nederlandse financiële en niet-financiële (diplomatieke) interventies aan één van de volgende gender indexes (afhankelijk van landen-specifieke data beschikbaarheid): [Global Entrepreneurship Monitor](#), [OECD Gender Data Portal](#), [Evidence and Data for Gender Equality \(EDGE\)](#), [Global Women Entrepreneur Leaders Scorecard](#), [Female Entrepreneurship Index](#)

²⁹ Direct jobs supported (impact niveau, zie [DCED guidance note](#), Approach 2: Estimate the number of direct, indirect and induced full-time (equivalent) (female) jobs supported).

³⁰ Contributieanalyse over bijdrage van Nederlandse financiële en niet-financiële (diplomatieke) interventies aan nationale trends op gebied van duurzame, inclusieve en innovatieve bedrijfsontwikkeling (bronnen nader te bepalen)

³¹ Description of changes achieved in laws, regulations, policy plans, outcomes of social dialogue or development strategies

³² Contributieanalyse over bijdrage van Nederlandse financiële en niet-financiële (diplomatieke) interventies aan land-specifieke verbeteringen in institutioneel uitvoeringsvermogen gemeten door jaarlijkse Wereld Bank 'Ease of Doing Business' index, of andere betrouwbare bronnen.

³³ Beschrijving (kwalitatief) van bijdrage Nederlandse financiële en niet-financiële (diplomatieke) interventies aan indicatoren "Employment agencies (public/private) active on the labour market. ", "jobs advertised on (national) job matching websites (private/public)".

Portfolio 2: Handel voor ontwikkeling		
Resultaten matrix	LANGETERMIJNDOELEN	
	Sterk MKB	Gunstig MKB-klimaat
OUTCOMES	Direct	<p>Resultaten</p> <p>2.1 Handelaren en producenten in de formele en informele sector ondersteund door vergroten capaciteiten³⁴, (digitale) skills³⁵ en betere toegang tot (regionale/ internationale) waardeketens^{36, 37}.</p> <p>2.2 Meer en betere³⁸ banen³⁹ in de formele en informele sector ondersteund, betere inkomenspositie⁴⁰ voor informele handelaren, boeren en micro-ondernemers behaald, met name voor jongeren en vrouwen in ontwikkelingslanden⁴¹.</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Handel biedt kansen voor diversifiëring en vergroten concurrentievermogen MKB. Hogere lonen en betere arbeidsomstandigheden leiden tot een afname van misstanden, zoals kinderarbeid, ontbossing en hebben een positieve impact op de gezondheid en welzijn van arbeiders en hun families.
	Systemisch	<p>Resultaten</p> <p>2.10 Markttransformatie⁴⁶ cacao, palm en textiel bevordert, leidend tot een duurzamer producerend MKB, waardoor misstanden in deze sectoren (ontbossing, kinderarbeid, te lage lonen, slechte arbeidsomstandigheden) afnemen</p> <p>2.11 Informele handelaren en kwetsbare groepen ondersteund met verbeterde toegang tot eerlijkere (digitale) markten⁴⁷.</p> <p>2.12 Export in duurzame diensten en goederen inclusiever geworden en toegenomen^{48, 49}.</p> <p>2.13 Meer, betere en productievere banen ondersteund⁵⁰ door sterk, duurzaam en inclusief ondernemerschap⁵¹.</p>
		<p>Resultaten</p> <p>2.3 Overheden ondersteund met het stellen van beleid, wet- en regelgeving waarmee ze zorg dragen voor betere arbeidsomstandigheden (veiliger), hogere minimumlonen en uitbanning kinderarbeid⁴².</p> <p>2.4 Afnemers ondersteund met het demonstren van mogelijkheden en voordelen van eerlijke, duurzame handel⁴³.</p> <p>2.5 Versterkte capaciteit⁴⁴ van marktwaakhonden om bij te dragen aan processen van (verbetering van) beleid en regelgeving, en om misstanden te signaleren en onder de aandacht te brengen.</p> <p>2.6 Verbeterde (digitale) grens-, en douanediens⁴⁵ waardoor (regionale) handel is bevordert.</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Versterkt beleid, wet- en regelgeving door overheden ondersteund, wat leidt tot betere voorwaardenscheppende omgeving voor bedrijven (zowel door afdwingen als ondersteunen) wat leidt tot een afname van misstanden, zoals lage lonen, kinderarbeid, ontbossing. Door marktwaakhonden te ondersteunen met het behartigen van de belangen van arbeiders, boeren, informele handelaren en kwetsbare groepen, en hun een stem te geven in de processen, wordt regelgeving beter op hun behoeften afgestemd. Verbeterde (digitale) grens-, en douanediens leiden tot snellere goedkopere, veiligere en inclusievere handel, die onder andere de informele handelaren en kwetsbare groepen ten goede komt.
		<p>Resultaten</p> <p>2.7 Overheden ondersteund met het stellen beleid, wet- en regelgeving waarmee ze zorg dragen voor betere arbeidsomstandigheden (veiliger), hogere minimumlonen en uitbanning kinderarbeid⁴².</p> <p>2.8 Bedrijven ondersteund met doorvoeren van duurzaamheid in hun business modellen, waarbij ze zorg dragen voor betere arbeidsomstandigheden (veiliger), hogere minimumlonen en voorkomen van kinderarbeid in hun ketens⁵³</p> <p>2.9 (Digitale) handels- en investeringsafspraken en implementatie ervan, inclusiever gemaakt⁵⁴.</p>

³⁴ Number of companies with a supported plan to invest, trade or provide services

³⁵ Number of MSMEs that utilize business development services

³⁶ Number of MSMEs gaining new or improved access to a value chain

³⁷ Value of export of products and services (in euros) by directly supported MSMEs (in developing countries)

³⁸ Number of direct beneficiaries supported with improved labour conditions in accordance with international agreements

³⁹ Direct jobs supported (in individually supported MSMEs)

⁴⁰ Number of direct beneficiaries supported to have raised incomes

⁴¹ We werken hierbij ook met grotere bedrijven dan het MKB in ontwikkelingslanden, bijvoorbeeld in textiel fabrieken, juist om fabrieksarbeiders op schaal te kunnen bereiken.

⁴² Number of legal or policy reforms implemented

⁴³ Number of companies (including MSMEs) that meet firm-specific, national, or international sustainability standards

⁴⁴ Number of civil society organisations with increased Lobby & Advocacy (L&A) capacities

⁴⁵ Number of MSMEs that benefit from improved customs / border services

⁴⁶ Contributieanalyse van Nederlandse bijdrage aan "tipping points" waarna markspelers steeds beter arbeidsrechten kunnen doen gelden, leefbare lonen betalen en leefbare inkomens verdienen, en in fatsoenlijke arbeidsomstandigheden werken, waar geen sprake is van kinder- en dwangarbeid.

⁴⁷ Contributieanalyse van Nederlandse bijdrage aan deelname informele handelaren en kwetsbare groepen aan handel in lokaal/regionaal/globale markten

⁴⁸ Contributieanalyse van Nederlandse bijdrage aan toenemende (regionale) "[Exports of goods and services \(current US\\$\)](#)" en "[Increase in intra-regional exports compared with total exports](#)"

⁴⁹ Contributieanalyse van Nederlandse bijdrage aan toenemende inclusieve en duurzame export

⁵⁰ Direct jobs supported (impact niveau, zie [DCEG guidance note](#), Approach 2: Estimate the number of direct, indirect and induced full-time (equivalent) (female) jobs supported).

⁵¹ Contributieanalyse over bijdrage van Nederlandse financiële en niet-financiële (diplomatieke) interventies aan nationale trends op gebied van duurzame, inclusieve en innovatieve bedrijfsontwikkeling (bronnen nader te bepalen)

⁵² Case studies / Contributieanalyse van Nederlandse bijdrage aan gewijzigde beleid, wet- en regelgeving van overheden (NB dit resultaat komt terug in zowel het directe als systemische werk van portfolio 2).

⁵³ Case studies van nader te bepalen waardeketens waarin doorvoeren van duurzaamheid in business modellen van bedrijven op schaal is behaald, met bijdrage van Nederlandse financiële en/of niet-financiële inzet.

⁵⁴ Contributieanalyse van Nederlandse bijdrage aan ratificering en implementatie van (digitale) handels- en investeringsafspraken.

	<p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Het MKB in ontwikkelingslanden, inclusief de informele sector, zorgt voor banen en inkomsten voor de armsten. Versterking van het MKB - mits in de juiste sectoren en gericht op het creëren van kansen voor jongeren en vrouwen - is de meest effectieve economische ontwikkelingsinterventie. Het versterkte MKB laat voorbeeld- gedrag zien, hierdoor wordt een kritische massa van markspelers dusdanig veranderd waardoor er een sneeuwbaaleffect ontstaat waarin steeds meer markspelers zich (kunnen) aansluiten en van de kansen kunnen profiteren. Hiermee is een zichzelf versterkend mechanisme ontstaan. 	<p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Versterkt beleid, wet- en regelgeving door overheden leidt tot een betere voorwaardenscheppende omgeving voor bedrijven (zowel door afdwingen als ondersteunen) wat leidt tot een afname van misstanden, zoals lage lonen, kinderarbeid, ontbossing. Bedrijven en overheden zien het belang van duurzame inkooppraktijken in en daardoor adopteren ze deze (al dan niet gedwongen door verbeterde regelgeving). Overheden zien het belang van (digitale) inclusieve handels- en investeringsafspraken in en daardoor implementeren ze deze. Adequate (digitale) Internationale handels- en investeringsafspraken bieden kansen aan het lokale MKB voor duurzame economische ontwikkeling.
--	---	---

Portfolio 3: Financiële sectorontwikkeling			
LANGE TERMIJN DOELEN			
Resultaten matrix		Sterk MKB	Gunstig MKB-klimaat
OUTCOMES	Direct	<p>Resultaten</p> <p>3.1 Gebruik van inclusieve producten toegenomen⁵⁵.</p> <p>3.2 Verbetering van de creatie en zakelijke toepassing van kennis⁵⁶.</p> <p>3.3 Productiecapaciteit verhoogd ^{57, 58, 59}</p> <p>3.4 Ondersteuning van meer en betere banen^{60, 61, 62}</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Directe versterking van het MKB kan leiden tot versterking van het ondernemingsklimaat en daarmee economische ontwikkeling ('trickle-up'). 	<p>Resultaten</p> <p>3.5 Uitbreiding van de beschikbaarheid van inclusieve producten⁶³</p> <p>3.6 Meer privaat kapitaal beschikbaar⁶⁴</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Toename in gemobiliseerde private financiering draagt bij aan een betere voorwaardenscheppende omgeving voor duurzame en inclusieve economische ontwikkeling.
	Systemisch	<p>Resultaten</p> <p>3.12 <u>Meer, betere en productievere banen ondersteund⁶⁵ door sterk, duurzaam en inclusief ondernemerschap⁶⁶, ook voor achtergestelde groepen.</u></p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Het MKB in ontwikkelingslanden, inclusief de informele sector, zorgt voor banen en inkomsten voor de armsten. Versterking van het MKB - mits in de juiste sectoren en gericht op het creëren van kansen voor jongeren en vrouwen - is de meest effectieve economische ontwikkelingsinterventie. 	<p>Resultaten</p> <p>3.7 Duidelijk en specifiek pleitbezorging⁶⁷</p> <p>3.8 Effectieve toegang tot besluitvormers⁶⁸</p> <p>3.9 Succesvolle modellen die door andere donoren worden opgeschaald (katalysator/demonstratie-effect)⁶⁹</p> <p>3.10 Voor een inclusief aanbod van de financiële sector, vooral voor vrouwen en jongeren, is steeds minder concessionele financiering nodig om commerciële financiering aan te trekken⁷⁰</p> <p>3.11 Financiële sector versterkt ^{71, 72, 73}</p> <p>Assumpties</p> <ul style="list-style-type: none"> Internationale handels- en financieringssysteem bieden kansen en beperkingen voor het lokale MKB en kunnen worden beïnvloed door internationale afspraken en 'proofs of concept'. Door in te zetten op het veranderen en vernieuwen van systemen vergroten en verduurzamen we de kwaliteit en impact van onze inzet. Er is een duidelijke link tussen DDE's directe resultaten en demonstratie-effecten of andere vormen van tractie op het gebied van pleitbezorging in het kader van systeemverbetering. Er is een duidelijke link tussen het toegenomen aanbod van inclusieve en het tegengaan van armoede en ongelijkheid.

⁵⁵ Number of MSMEs and/or households that obtain financial services

⁵⁶ Number of MSMEs that utilise business development services

⁵⁷ Average compound annual revenue growth rate of individually supported MSMEs

⁵⁸ Number of MSMEs gaining new or improved access to a value chain

⁵⁹ Number of companies (including MSMEs) that meet firm-specific, national, or international sustainability standards

⁶⁰ Direct jobs supported (in individually supported MSMEs)

⁶¹ Number of direct beneficiaries supported to have raised incomes

⁶² Number of direct beneficiaries supported with improved labour conditions in accordance with international agreements

⁶³ Number of improved or introduced new products

⁶⁴ Mobilised private capital according to the method established by Trinomics based on OECD guidelines

⁶⁵ Direct jobs supported (impact niveau, zie [DCED guidance note](#), Approach 2: Estimate the number of direct, indirect and induced full-time (equivalent) (female) jobs supported).

⁶⁶ Contributieanalyse over bijdrage van Nederlandse financiële en niet-financiële (diplomatieke) interventies aan nationale trends op gebied van duurzame, inclusieve en innovatieve bedrijfsontwikkeling (bronnen nader te bepalen)

⁶⁷ Case studies, gebaseerd op selectie van interne monitoring van beleidsbeïnvloeding

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Amount of external finance mobilized for existing programs of PF 3 and/or new programs/vehicles that were inspired by existing PF3 programs and/or specification of models, and inventory of their use by others at baseline mid-term and endline

⁷⁰ The amount of private finance for development in the market (compared to concessional financing at baseline, mid-term and endline)

⁷¹ Number of legal or policy reforms implemented

⁷² Description of changes achieved in laws, regulations, policy plans, outcomes of social dialogue or development strategies

⁷³ Number of financial institutions that utilise business development services

7. Risico's en mitigatie

In diverse landen is de situatie zo veranderlijk en instabiel dat een aanpak soms vraagt om het nemen van (weloverwogen) risico's wat betreft de beleidsuitvoering. In regio's die enerzijds onderhevig zijn aan veranderingen, maar anderzijds ook aan stagnatie, volstaat vastgelegd en voorspelbaar beleid niet. We investeren dan niet alleen in traditionele programma's, maar ook in programma's die op innovatieve wijze leiden tot meer, sneller en/of grotere impact. Dit vereist een goede monitoring van de uitvoering. Op basis van de bevindingen in het monitoringsproces kunnen stapsgewijs betere manieren worden gevonden waarop systemische verbetering ondersteund kan worden. Bij het nemen van risico's hoort geduld maar ook de kans op falen. Door samen te werken, te leren en ervaringen uit te wisselen met andere actoren zoals overheden en internationale organisaties kan de effectiviteit van de interventies worden vergroot. Wanneer falen onontkoombaar is, stoppen we en zorgen we voor een zorgvuldige exit.

Interne risico's

- Strategie werkt niet als gevolg zwakke uitvoering en/of gebrekkige samenwerking.
- Te weinig capaciteit op het departement en/of de ambassades.
- Geen goede analyses van de problemen, waardoor interventies niet leiden tot gewenste impact.
- Onvoldoende inzet op systeemverandering. Systeemverandering vereist uithoudingsvermogen, een lange adem en soms wat geluk. Tegenvallende resultaten kunnen motivatie en inzet intern verminderen en extern tot minder draagvlak voor ons werk leiden. Geduld en continuïteit is daarom geboden.
- Gebrek aan expertise: Elke drie to zeven jaar vertrekken collega's op het departement en op ambassades door het roulatiesysteem binnen BZ.
- Gebrek aan continuïteit in thematische en geografische focus o.a. door beleidswijziging bij aantreden nieuw kabinet (4-jaar cyclus).
- Sommige activiteiten vergen veel tijd om tot stand te komen, en vervolgens ook veel tijd om resultaten op te leveren. Drastische of snelle veranderingen in de landenfocus creëert het risico dat jarenlang opgebouwd werk teniet wordt gedaan.
- Door niet expliciteren van kwetsbare groepen in de aanpak wordt het einddoel niet bereikt.
- Agendering is niet in overeenstemming met lokale prioriteiten.
- We kunnen ons 'succes' niet definiëren en daardoor niet focussen / Resultaten en succes zijn niet goed meetbaar.

Externe risico's

- Politieke instabiliteit, geopolitiek, handelsoorlogen, fragiliteit in landen etc.
- Repressief lokaal overheidsbeleid/ krimpende ruimte voor uitvoerders.
- Impact op beleid/ werk en inkomen als gevolg van externe schokken/pandemie.
- Niet functionerende lokale overheid/ corrupte regimes.
- Gebrek aan uitvoeringscapaciteit / naleving en opvolging.
- Aanname: bereidheid en capaciteit aanwezig om wijzigingen te implementeren.
- Gebrek aan lokale politieke wil.
- Te sterke focus op formele regels in landen waarin juist ongeschreven regels van belang zijn.
- (NL) bedrijfsleven wordt onterecht als doel van beleid in plaats van als partner in ontwikkeling gezien.

Mitigatie

Nederland en haar partners nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het risicobeheer en de risicobeperking. In het geval van risico's tijdens de uitvoering, moeten wij en onze partners mogelijk een aantal maatregelen nemen om het juiste beheer van de projecten en de fondsen veilig te stellen. Het risicobeheer wordt gestoeld op de volgende principes:

- De principes van de Verklaring van Parijs moeten worden nageleefd wanneer wijzigingen in de steunmodaliteiten worden overwogen.
- Samen met ambassades en Permanente Vertegenwoordigingen monitoren we risico's in de programma's en zoeken we in samenspraak met onze partners naar beperkende maatregelen.
- Het Resultaatkader moet een goede mix zijn van korte- en lange-termijn resultaten, nauw aansluitend op de Theory of Change.
- De risico-identificatie en -analyse, het risicobeheer en de monitoring zullen deel uitmaken van alle programma's en PADEO-pilots.
- De kennis- en leeragenda bevat duidelijke leervragen om effectief te evalueren.
- In het geval van afnemende prestaties en/of toegenomen risico, kunnen we (een deel van) de financiering verschuiven naar andere uitvoerders, in lijn met de doelstellingen die in deze Theory of Change staan vermeld.

8. Definities, werkwijze en uitgangspunten

Building Back Better: Waar de link met groen en inclusief voor de hand ligt komen we tot enkele grote, aansprekende activiteiten per portfolio waarmee forse impact wordt bereikt. De lokale politieke economie en lokaal eigenaarschap zijn uitgangspunt bij ons werk op landenniveau.

Coherentie en synergie: Door krachten te bundelen en samenhang te vergroten tussen thema's binnen private sector ontwikkeling bereiken we meer impact. Dit vereist ruimte voor verdieping om aansluiting te zoeken tussen activiteitenportefeuilles van beleidsmedewerkers en een betere verbinding te maken tussen beleidsbeïnvloeding en financiële inzet.

Conflictsensitief: We kiezen voor een conflictsensitieve programmering met aandacht voor de grondoorzaken van conflict, instabiliteit en migratie. Private sector ontwikkeling biedt perspectief op ondernemerschap en werkgelegenheid in fragiele settings, draagt bij aan verhoogde sociale cohesie binnen en tussen landen en daarmee aan stabiliteit.

Digitalisering: Digitale technologieën dragen bij aan de productiviteit en weerbaarheid van het MKB in ontwikkelingslanden. Het toepassen van contextspecifieke digitale oplossingen biedt kansen om grote sprongen vooruit te maken.

Evidence-based en lerend vermogen: Het is niet vanzelfsprekend dat interventies op private sector ontwikkeling direct bijdragen aan het verminderen van armoede en ongelijkheid. Daarom handelen we actief naar bewijskracht in de vorm van evaluaties en onderzoeken die inzicht bieden op de relatie tussen economische ontwikkeling, werkgelegenheid, armoede en ongelijkheid. Door expliciet te kijken naar de impact van onze interventies en te leren van onze partners kunnen we effectief toewerken naar minder armoede en ongelijkheid op basis van wat werkt.

Gendersensitief: Investeren in gelijke kansen voor vrouwen is een dwarsdoorsnijdend thema voor private sector ontwikkeling. We verbeteren de positie van vrouwen als ondernemer of werknemer door het ontwikkelen van goede arbeidsomstandigheden, het faciliteren van vrouwelijk ondernemerschap en het creëren van een private sector waarbinnen de rechten van vrouwen worden gerespecteerd.

Informele sector: In onze inclusieve benadering, betrekken we ook de informele economie: de grootste bron van werk en inkomen in ontwikkelingslanden. Hierbinnen zijn jongeren en vrouwen zijn oververtegenwoordigd en het meest kwetsbaar.

Innovaties: Nieuwe producten, diensten, businessmodellen en vormen van samenwerking kunnen de benodigde investeringen en tijd om op grote schaal impact te bereiken drastisch verminderen. Daarom zijn we actief op zoek naar het inbrengen van innovaties, zoals digitale technologieën en circulaire principes, om de impact van onze activiteiten te versnellen en te vergroten.

MMKB: Een economische eenheid, ongeacht haar rechtsvorm, die een economische activiteit bedrijft met maximaal 250 medewerkers (dus inclusief kleine zelfstandigen, informeel of formeel). In het Engels noemen we dit *Micro-, Small- and Medium-Sized Enterprises (MSME)* (definitie Europese Commissie⁷⁴).

Nederlandse meerwaarde: op basis van specifieke Nederlandse deskundigheid die anderen niet leveren, ten opzichte van andere donoren als het gaat om onze aanpak, netwerk of positie in ontwikkelingslanden, en/of vanuit onze rol als overheid.

Private sector: Een organiserend principe van economische activiteiten waar privaat eigendom een belangrijke factor is, waar markten en concurrentie de productie aandrijven en waar privaat initiatief en het nemen van risico's activiteiten in gang zet. Het principe van de private sector kan worden toegepast in alle economische activiteiten - landbouw, industrie en diensten (OESO-definitie).

Private sector engagement (PSE): Activiteiten die erop gericht zijn om de private sector te betrekken bij ontwikkelingsresultaten. Dit kan op verschillende manieren: van informele samenwerking tot formele partnerschappen. PSE veronderstelt dat partijen elkaar kunnen aanvullen en hiervan profiteren. We zetten op PSE in door op gelijke basis Nederlandse en andere internationaal opererende bedrijven, banken en andere financiële instellingen te betrekken om bij te dragen aan duurzame ontwikkeling.

Pro-poor groei: Het bevorderen van *pro-poor* groei gaat over het vergroten van de bijdrage van economische groei aan armoedebestrijding. Dit wordt nagestreefd door middel van beleid dat een groeitempo en -patroon mogelijk maakt dat het vermogen van arme vrouwen en mannen vergroot om deel te nemen aan, bij te dragen en te profiteren van groei⁷⁵.

Financiële weerbaarheid MKB: Rechtstreekse financiering van het MKB, inzet op de ontwikkeling van de financiële sector en het versterken van de financiële infrastructuur zijn ingericht om financiële weerbaarheid van bedrijven en op termijn van economieën tegen economische schokken te versterken.

Systeemverandering: Een systeem is een dynamisch netwerk aan actoren, belangen, normen en praktijken dat een bepaalde economische uitkomst in stand houdt, waar we zelf ook onderdeel van uitmaken. Door in te zetten op het behalen van lange termijnresultaten en schaal, vergroten en verduurzamen we de kwaliteit en impact van onze inzet. Systeemverandering is een dusdanige verandering van de prikkels in systemen dat zij beter gaan werken voor de doelstellingen van SDG8.

⁷⁴ https://www.rvo.nl/sites/default/files/bijlagen/Bijlage_bij_MKB-toets.pdf

⁷⁵ <https://www.oecd.org/greengrowth/green-development/43514554.pdf>